

ситетът, вашето училище има вече щастието да брой между своите професори няколко бивши свои възпитаници. Но най-голямата ваша радост трябва да е, че създадохте не една, а няколко плеади възторжени жреци на изкуството, които ни удивляват с своя талант и своята продуктивност.

И тукъ нека ми бъде позволено, да се отправя и къмъ представителите на четирите художнишки дружества, които ми направиха честта да ме поздравятъ. Беше време, когато ние по старите (говоря за Мърквичка, Митовъ и за себе си) треперяхме за съдбата на младите художници на палитрата, които Рисувалното училище изкарваше ежегодно съ десетки, и които ние мислено виждахме да ръждясватъ въ нѣкоя провинциална прогимназия. Днесъ опасността е мината. И какъвъ прогресъ! А само нѣколко десетки години ни отдѣлятъ отъ времето, когато въ България нѣмаха и прѣдстава за изкуството. Още въ 1836 год., значи само 14 години прѣди рождението на Вазова, излизе една много курioзна книжка:

„Кратко начертание на всеобщата исторія, на російскіяятъ языкъ сочинено отъ професоратъ господина Ивана Кайданова и пр., преведено отъ С. Кипиловскій“. Въ тая книжка намираме на стр. 185-203 единъ много забавенъ „Рѣчникъ или Лексиконъ на славенски рѣчи, които трябва да се присвоятъ въ нашатъ языкъ, а ги откривамъ и съсъ турски за да улесня прочитателътъ, да прочита полноразумно, щото чите и да ги запомни, та да ги оупотреблява и въ говорътъ си, за да сж очисти языкътъ нѣ отъ чужди рѣчи“. Е добръ, между многобройните такива „чужди рѣчи, които се обясняватъ тукъ, „та читателътъ да прочита полноразумно, щото чите“, откриваме съ удивление турски или полутурски дефиниции на думи, които днесъ едва ли не всѣко дѣте отъ отдѣленията разбира: напр. какво значи министеръ и министерство, революция, тѣла, архитектура, механика, фабрика, политическо и пр. Искате да знаете, какво е революция? Революция е — башъ-калдырмакъ. Що е тѣла? „Сѣки народъ, гдѣто ходи каквото циганитѣ туктамъ — зове ся толпы“. Що е архитектура? — „Занаятъ дѣто учи какъ да кордисва чловѣкъ добръ кѣщи и гемия“. Що е министеръ? — Реджеликъ. А министерство — реджеликъ“. Какво е механика? „Мѣханика е манджаликъ“. Какво сж фабрицитѣ? „Фабрицитѣ сж керхани да правятъ сукна и сякакви други еспапи и матафи“. А политическо е „сякакавъ маслахатъ, дѣто не е церковенъ, е политически, на прим. чевирдисването на царскитѣ и мемлекетскитѣ работи, зове ся политическо“. Но особено интересни за насъ сж обясненията на терминитѣ означаващи изкуствата. Подъ „художество“ Кипиловскі и неговиятъ „прочитателъ“, разбиратъ изключително „занаятъ“. Споредъ това художникъ значи „занаятчия“. Сжщо и изкуство е „занаятъ или Кямилликъ“. Но което е по-странно, то е, че това отъждествяване на изкуството съ занаятъ отива още почти до рождението на Вазова. Още въ 1848 год., именно въ една наивна и архаична статийка на Цариградскій Вѣстникъ върху руската литература се разправя, че въ 1803 година руската „Академия на занаятитѣ“ била напечатала „третьото изваждане на Сумароковитѣ описванія“. Това ще рече, че Руската Академия на Изящнитѣ изкуства била напечатала третото издание отъ Сумароковитѣ съчинения. Много забавно е тѣлжуването на термина живопись. „Живописаніе значи осталикъ на зографія, дѣто докара нѣкое лице каквото че и живо, дѣто кажимъ като чи щити продума“. Ето това е, господа, живопись споредъ понятията на най-образованитѣ българи около 1836 год. А какво е ваятелството, ваяние? „Ваяніе е марангозлукъ на камакъ, ташъ марангослуу“. Ето г. проф. Василевъ, многоуважаеми авторе на моя бюстъ, въ 1836 год. Вие щѣхте да се наричате „ташъ-марангозчия“. Вие се смѣете. Господа, вамъ се струва прѣмо невѣроятно, че още въ първата половина на XIX вѣкъ сж могли да сжществуватъ подобни елементарни понятия за изкуствата въ България? Но забравете за мигъ комичното,